

Opole, dnia 13.08.2014 r.

ZR-AZ-60-7/09

DECYZJA nr 5/R/2014

Na podstawie art. 49 ust.1, art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. a, art. 7 pkt 1, art. 89 pkt 2 i art. 91 ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162 z 2003 r., poz. 1568 z późn. zm.) oraz art. 104 i art. 108 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity - Dz.U. z 2013 r., poz. 267),

po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego wszczętego z urzędu w dniu: 27.06.2014 r. (Zawiadomienie o wszczęciu postępowania nr ZR-AZ-60-7/09) w sprawie złego stanu zachowania następującego zabytku:

Kolumna z Grupą Nawiedzenia NMP (barok, 1730, odnowiona 1906; kamień, balustrada: metal; cokół murowany, otynkowany), usytuowana na Rynku w **Kietrzu**, gm. Kietrz; dz. ewid. 1834/2:

Kompozycja rzeźbiarska ustawiona na czworobocznym cokole: w narożach postumenty, na których ustawione figury świętych (zachowane trzy rzeźby, jednej brak); między postumentami ażurowa balustrada. Na cokole ustawiony na schodkowym podwyższeniu dwukondygnacyjny czworoboczny postument, ujęty spływami wolutowymi: w dolnej kondygnacji kartusz z napisem (inskrpcja fundacyjna zawierająca chronostyk), na wolicie figura anioła, trzymającego kartusz (zachowana jedna rzeźba); w górnej kondygnacji (od frontu) – płaskorzeźba ze sceną *Nawiedzenia NMP* oraz po bokach na wolutach ułożone parami figury aniołków. W zwieńczeniu pełnoplastyczna *Grupa Nawiedzenia NMP* z posągami św. Elżbiety i Marii (nad głowami postaci promieniste aureole, wyżej gołębicą, na tle promienistej glorii – elementy metalowe).

forma ochrony: wpis do rejestru zabytków ruchomych województwa opolskiego *Ks.B.t.I-170/59* z dnia 13.11.1959 r.

oraz po ocenie materiału dowodowego zebranego w toku postępowania

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

n a k a z u j e

właścicielowi obiektu Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Tomasza Apostoła w Kietrzu, gm. Kietrz, z siedzibą: 48-130 Kietrz, ul. Kościelna 7, przeprowadzenie prac konserwatorskich przy w/w zabytku, obejmujących zabezpieczenie zabytku przed zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem, przez zrealizowanie prac w niżej wymienionym zakresie:

- I. zahamowanie procesów destrukcji kamienia poprzez wykonanie konserwacji technicznej obejmującej następujące zabiegi przy elementach kamiennych Kolumny:
  1. oczyszczenie powierzchni z wtórnych nawarstwień i zanieczyszczeń;
  2. dezynfekcja i dezynsekcja kamienia;
  3. odsolenie kamienia;
  4. wzmocnienie struktury kamienia;
  5. sklejenie pęknięć i szczelin;
- II. zahamowanie procesów destabilizacji elementów konstrukcyjnych w obrębie cokołu i schodkowego podwyższenia postumentu poprzez naprawę rozsunięć kamiennych bloków.

w terminie do dnia 31.08.2015 r.

Na podstawie art. 108 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego niniejszej decyzji nadaje rygor natychmiastowej wykonalności.

Przed przystąpieniem do wykonania prac ujętych w pkt. I-II sentencji niniejszej decyzji należy uzyskać na podstawie art. 36 ust. 1 pkt. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pozwolenia konserwatorskie.

Uzasadnienie

1. W dniu 27.06.2014 r. Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu, działając w oparciu o art. 61 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity - Dz.U. z 2013 r., poz. 267) wszczął z urzędu postępowanie administracyjne w sprawie złego stanu zachowania *Kolumny z Grupą Nawiedzenia NMP* (barok, 1730, odnowiona 1906; kamień, balustrada: metal; cokół murowany, otynkowany), usytuowanej na Rynku w **Kietrzu**, gm. Kietrz; dz. ewid. 1834/2 (pismo nr ZR-AZ-60-7/09). Wyżej wymieniony zabytek wpisany jest do rejestru zabytków ruchomych woj. opolskiego – pod numerem *Ks.B.t.I-170/59 z dnia 13.11.1959 r.* Z tego względu obiekt podlega ochronie konserwatorskiej zgodnie z przepisami *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. Nr 162 z 2003 r., poz. 1568 z późn. zm.).
2. W toku postępowania zostało wydane Postanowienie nr 4/R/2014 z dnia 27.06.2014 r. o dopuszczeniu jako dowodów następujących dokumentów:
  - Zalecenia pokontrolne nr ZR-AZ-60-7/09 z dnia 02.09.2009 r. wydane na podstawie art. 40 ust. 1 w./cyt. Ustawy wraz z protokołem sporządzonym w trakcie przeprowadzenia kontroli w dniu 25.08.2009 r.
  - Wypis z rejestru gruntów nr G7430/2/1610/2009 z dnia 28.07.2009 r. wydany przez Starostwo Powiatowe w Głubczycach, w sprawie potwierdzenia własności działki nr 1834/2.
  - Pisma nr ZR-AZ-60-7/09 z dnia 13.02.2012 r., z dnia 29.03.2012 r. oraz z dnia 22.10.2012 r., w sprawie wykonania Zaleceń pokontrolnych z dnia 02.09.2009 r.
  - Pismo Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Tomasza Apostoła w Kietrzu z dnia 06.04.2012 r.
  - Protokół z dnia 13.06.2014 r., sporządzony na podstawie kontroli przeprowadzonej w trybie art. 38 i następnym w./cyt. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
3. Wyżej wymienione dokumenty zawierają dane o stanie zachowania przedmiotowego obiektu i działaniach podejmowanych przez tut. Urząd:
  - a. W dniu 02.09.2009 r. Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków wydał **Zalecenia pokontrolne** (pismo nr ZR-AZ-60-7/09), opracowane na podstawie przeprowadzonej w dniu 25.08.2009 r. kontroli przestrzegania i stosowania przez Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Tomasza w Kietrzu przepisów dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami, w stosunku do zabytków stanowiących wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Tomasza Apostoła w Kietrzu oraz *Kolumny z Grupą Nawiedzenia NMP*, usytuowanej na Rynku w Kietrzu, w obrębie działki nr 1834/2 (własność działki potwierdzona Wypisem z rejestru gruntów nr G7430/2/1610/2009 z dnia 28.07.2009 r. wydanym przez Starostwo Powiatowe w Głubczycach). Powyższe zalecenia zostały wydane w oparciu o oględziny zabytków i sporządzony protokół – zgodnie z art. 39 ust. 1-3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz art. 67 k.p.a. (protokół z dnia 25.08.2009 r. podpisał ówczesny Proboszcz Parafii ksiądz Józef Gacka). W niniejszym dokumencie, w punkcie dotyczącym Kolumny, odnotowano następujący jej stan zachowania: kamień mocno uszkodzony, łuszczący się w dużych partiach, z ubytkami, wtórną patyną; w dolnej partii zdestabilizowana konstrukcja schodów z porastającą roślinnością, rzeźby uszkodzone, z ubytkami kończyn i odsłoniętym zbrojeniem; metalowe ogrodzenie skorodowane. Mając na względzie powyższe uwagi, w celu zahamowania procesów niszczenia kamienia i przywrócenia barokowej estetyki obiektu, zanotowano także potrzebę natychmiastowego przeprowadzenia prac konserwatorskich.
  - b. Zgodnie z odnotowanym w zaleceniach pokontrolnych stanem zachowania Kolumny Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków zalecił na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy o ochronie

- zabytków i opiece nad zabytkami przeprowadzenie prac konserwatorskich w zakresie konserwacji pełnej – technicznej i estetycznej, ze wskazaniem terminu ich wykonania do dnia 31.12.2011 r.
- c. Wobec braku informacji o podejmowanych działaniach związanych z realizacją zaleceń pokontrolnych, po upływie wyznaczonego w nich terminu realizacji prac, w dniu 13.02.2012 r. Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków zwrócił się do Parafii o przesłanie wyjaśnień w tym temacie. Wobec uzyskania informacji o zmianie na stanowisku Proboszcza, w dniu 29.03.2012 r. zostały ponownie przesłane wyżej opisane zalecenia pokontrolne. Przyjęto także wyjaśnienia złożone przez księdza Leszka Ryguckiego (pismo z dnia 06.04.2012 r.), mianowanego w 2010 r. Proboszczem Parafii w Kietrze, iż nie był poinformowany o wytycznych konserwatorskich określających stan zachowania zabytku i wyznaczających termin wykonania przy nim prac. W złożonym piśmie zawarto ponadto zapewnienie, iż Parafia przyspieszy działania mające na celu ratowanie zabytku.
  - d. Ponieważ Parafia w dalszym ciągu nie rozpoczęła realizacji prac konserwatorskich, mając na uwadze wykazywany od 2009 r. zły stan zabytkowej Kolumny i wskazaną konieczność przeprowadzenia przy niej prac konserwatorskich, Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków ponownie wyznaczył kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Tomasza Apostoła w Kietrze, w stosunku do przedmiotowego zabytku (Zawiadomienie o przeprowadzeniu kontroli nr ZR-AZ-60-7/09).
4. Na podstawie przeprowadzonych w dniu 13.06.2014 r. ponownych oględzin Kolumny potwierdzono zły stan zachowania obiektu, wyszczególniony w zaleceniach pokontrolnych z dnia 02.09.2009 r. W sporządzonym protokole (zgodnie z art. 39 ust. 1-3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz art. 67 k.p.a.) odnotowano, iż kamień jest mocno uszkodzony z dużymi ubytkami, łuszczący się w dużych partiach, występują ubytki formy rzeźbiarskiej (z odsłoniętymi zbrojeniami). Zwrócono również uwagę na zdestabilizowaną konstrukcję schodów w dolnej partii pomnika. Ponadto w w/w protokole zwrócono uwagę na przesłanki mające dodatkowo wpływ na zły stan zabytku. Miejsce usytuowania Kolumny na Rynku, w obrębie placu, który funkcjonuje jako parking, wykorzystywany również przez autobusy, niesie ze sobą niebezpieczeństwo powstawania uszkodzeń zabytku. Potwierdzeniem istniejącego zagrożenia jest odnotowane w trakcie oględzin uszkodzenie lewego tylnego naroża pomnika, które powstało prawdopodobnie w sposób mechaniczny. Ponadto zauważono, iż ruch drogowy może powodować destabilizację podłoża i uszkodzanie fundamentów (w protokole odnotowano bardzo duże spękania cokołu, odpadanie tynku i wykruszanie się spoin w połączeniach między elementami kamiennymi). Oprócz tego zauważono, iż w obiekcie występuje duża ilość wtórnych uzupełnień, pochodzących z dwóch faz renowacji, który były przeprowadzone w 1906 r. (uległa wówczas także zmianie dolna partia kompozycji – wprowadzenie ogrodzenia z figurami w narożach w partii cokołowej) i w latach 70. XX w. Dwudziestowieczne uzupełnienia wykonane zostały w formie kitów z masy z domieszką kruszywa, które wykruszają się i odpadają odsłaniając zbrojenia oraz pęknięcia i szczeliny w różnych partiach kompozycji.
5. Wyżej wymienione kontrole (przeprowadzone w 2009 i 2014 r.) wykazały, iż usytuowana na Rynku w Kietrze zabytkowa *Kolumna z Grupą Nawiedzenia NMP*, jest zachowana w bardzo złym stanie i wymaga pilnej interwencji konserwatorskiej. Substancja zabytkowa podlega postępującej destrukcji. Ze względu na osłabienie struktury kamienia (powierzchnia kamienia zanieczyszczona, z wtórnymi nawarstwieniami, omszała, z porastającą roślinnością, z licznymi uszkodzeniami mechanicznymi, o zdeintegrowanej, łuszczącej się strukturze) powstają ubytki formy rzeźbiarskiej i istnieje zagrożenie dla konstrukcji pomnika (brak spoin w miejscach łączeń elementów kamiennych, rozsuwanie się bloków w partii podstawy). Stwierdzony stan zachowania

wpływa na zagrożenie zniszczeniem i istotnym uszkodzeniem zabytku. W związku z powyższym wymagana jest pilna interwencja konserwatorska w zakresie zabezpieczenia i utrwalenia substancji zabytku oraz zahamowania procesów jego niszczenia. Na mocy art. 49 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków uznał za niezbędne wykonanie zabiegów wymienionych w treści niniejszej decyzji, obejmujących oczyszczenie powierzchni kamienia z wtórnych nawarstwień i zanieczyszczeń, przeprowadzenie zabiegów dezynfekcji, dezynsekcji, odsolenia oraz wzmocnienia struktury kamienia, a także sklejenie pęknięć i szczelin. Ponadto mając na uwadze występujące zagrożenie destabilizacji elementów konstrukcyjnych w obrębie cokołu i schodkowego podwyższenia postumentu, co stanowi istotne zagrożenie dla bezpieczeństwa zabytku, nakazano naprawę rozsunięć kamiennych bloków. Bowiem choć brak przesłanek świadczących o destabilizacji fundamentów pomnika (liczne spękania tynków w partii cokołowej, z odpadającymi ich fragmentami, spowodowane są prawdopodobnie drganiami spowodowanymi ruchem drogowym), występowanie spękań i szczelin w podstawie kompozycji Kolumny, umożliwia dostęp do jej głębszych partii roślinności oraz w przypadku występowania niekorzystnych warunków atmosferycznych powoduje wnikanie wody wraz z różnymi zanieczyszczeniami. Poprzez wzrost zawilgocenia i wahań temperatury pogłębia się degradacja substancji zabytkowej i ulega zniszczeniu struktura materiałów tworzących konstrukcję pomnika, co zagraża jego stabilności.

6. W dniu 17.07.2014 r. pismem ZR-AZ-60-7/09 strona została zawiadomiona o zakończeniu postępowania dowodowego w prowadzonym postępowaniu administracyjnym oraz o możliwości zapoznania się z aktami sprawy. Z przysługującego prawa nie skorzystano.
7. Art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obowiązek podejmowania działań mających na celu kontrolę stanu zachowania zabytku, a także zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków. Natomiast art. 5 ustawy mówi, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega m. in. na prowadzeniu prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku oraz zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku w jak najlepszym stanie. W tym przypadku, wykonując działania kontrolne zgodnie z art. 38-41 ustawy ustalono, iż *Kolumna z Grupą Nawiedzenia NMP* usytuowana na Rynku w Kietrze, gm. Kietrz, zachowana jest w bardzo złym stanie. Dla przeciwdziałania jej dalszej degradacji i niszczeniu, niezbędne jest natychmiastowe podjęcie przez właściciela obiektu prac konserwatorskich. Podstawę prawną decyzji stanowi przepis art. 49 ust. 1 w./cyt. ustawy, z którego wynika, że Wojewódzki Konserwator Zabytków „może wydać decyzję nakazującą osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wynikający z tytułu własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli ich wykonanie jest niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem zabytku”. Treść cytowanego przepisu wskazuje wyraźnie zakres obowiązków, jakie organ ochrony zabytków może nałożyć na wymienione w nim osoby. Jest to między innymi obowiązek przeprowadzenia prac konserwatorskich. Definicję terminu „prace konserwatorskie”, daje art. 3 pkt 6 wyżej przywołanej ustawy („prace konserwatorskie to działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów destrukcji oraz dokumentowanie tych działań”).
8. Bardzo zły stan techniczny zabytku powoduje bezsprzeczne zagrożenie dalszymi zniszczeniami. W związku z powyższym w celu przeciwdziałania bezpowrotnej i niepowetowanej szkodzię niezbędnym jest nadanie decyzji, w oparciu o art. 108 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, rygoru natychmiastowej wykonalności. Rygor ten jest podyktowany również ze względu na ważny interes społeczny, jakim jest szeroko rozumiana ochrona zabytków.

Na zakończenie zwraca się uwagę, iż **Kolumna z Grupą Nawiedzenia NMP** (barok, 1730, odnowiona 1906; kamień, balustrada: metal; cokół murowany, otynkowany) usytuowana na Rynku w **Kietrze**, gm. Kietrz; dz. ewid. 1834/2, stanowi reprezentatywny przykład monumentalnej śląskiej rzeźby kamiennej typu pomnikowego. Związana jest z typem przedstawień maryjnych, popularnym w dobie baroku, występującym na terenie województwa opolskiego m.in. na placach rynkowych w Prudniku i Głogówku. Przedmiotowa rzeźba posiada wysoką wartość historyczną i artystyczną. W związku z tym ratowanie tego cennego dla dziedzictwa kulturowego zabytku, powinno być priorytetowym działaniem konserwatorskim.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji.

Od decyzji niniejszej przysługuje stronom odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za moim pośrednictwem, w terminie 14 dni od daty jej doręczenia (art. 127 § 1 i 2 oraz art. 129 § 1 i 2 k. p. a.).

Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania niniejszej decyzji (art. 130 § 3 pkt 1 k.p.a.).

**OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW**
mgr Iwona Solisz

Pouczenie:

1) Wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia konserwatorskiego zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

2) Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku nie zabezpieczył go w należyty sposób przed uszkodzeniem, zniszczeniem, zaginięciem lub kradzieżą, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

W razie popełnienia określonego wyżej wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

3) Kto będąc właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub innego zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków nie powiadomi wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- a) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia,
- b) zagrożeniu dla zabytku niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia,
- c) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego, w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany,
- d) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości

- podlega karze grzywny.

W razie popełnienia określonego wyżej wykroczenia można orzec nawiązkę do wysokości dwudziestokrotnego minimalnego wynagrodzenia na wskazany cel społeczny związany z opieką nad zabytkami.

4) Osoba, która bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia prowadzi prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru lub roboty budowlane w jego otoczeniu, podlega karze grzywny.

Otrzymują (za potwierdzeniem odbioru):

1. Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Tomasza Apostoła w Kietrze
48-130 Kietrz, ul. Kościelna 7

Do wiadomości:

1. Burmistrz Kietrza
48-130 Kietrz, ul. 3 Maja 1
2. Kuria Diecezjalna w Opolu
45-005 Opole, ul. Książąt Opolskich 19
3. a/a

AM